

Samoubistvo

Veliko Delo je u sjedinjavanju suprotnosti

Dražen Pekušić

Glavni problem sa samoubistvom leži u polaznim pretpostavkama i stavovima onih koji nisu u situacijama koje vode ka tom činu i koji ga, potom, svrstavaju u određene kategorije i kalupe razmišljanja onda kada se analitički bave ovom problematikom. No mora se krenuti od toga da je prvo i najosnovnije pravo svake osobe da po sopstvenoj *Volji* raspolaže svojim umom/životom/telom, u ma kom smeru to naposljetku vodilo, pa se isto tako i eventualni čin samooduzimanja života ne razlikuje previše od trenutka geneze svesti nakon formiranja novog života. Ovo poređenje treba posebno naglasiti baš iz razloga što je namerno okončanje života smisleniji čin jednog živog bića jer se temelji na njegovoj odluci; dok, s druge strane, njegov nastanak to apsolutno nije - već je splet okolnosti čijih smo mi krajnji rezultat i mi ne odlučujemo o tome da li ćemo se roditi ili ne...

Dakle, smatrati oduzimanje sopstvenog života grehom izlišno je analizirati na takav način i moglo je samo poslužiti kao podloga za uvođenje određenog seta moralnih načela koja su u određeno vreme u prošlosti jedino na takav eksplicitni način, kroz strah, mogla biti duboko utisnuta u svest pojedinca ili grupe ljudi.

Otud ovako oštar stav svetog Avgustina (*Aurelius Augustinus*):

Samoubistvo je jednako ubistvu.

Ali takvim se rigidnim stavom ovde nećemo baviti.

Ono što je naša tema jeste čin samoubistva iz ugla *duhovne potrebe* za konačnom spoznajom, koja se nikako drugačije ne može inicirati, te ništa drugo ne može izazvati takvu vrstu *fokusa*. To je ona tačka kojoj sve religije, tradicije i duhovni sistemi, pa i sâma nauka, teže i na čemu baziraju svoj narativ: na momentu razotkrivanja pozadine *mehanizma svemira* i potom naše uloge u toj glomaznoj mašineriji... No iako u prvi mah ova ideja i način njenog sprovođenja možda deluju previše volšebno i kontradiktorno, ovo stanovište to upravo i ima za cilj - da do temelja poljulja našu ušuškanosti u svet u kojme nema očiglednog i definitivnog *Odgovora*. Pa, jedino što preostaje jeste da se isti potraži na drugom kraju spektra. Otud je eventualni šok u toku čitanja ovog teksta poželjan (ako ne i neophodan) jer on dodatno služi da nas izmesti iz stanja opšte ljudskosti u kojoj smo (rođenjem) zatočeni i uvede nas u izmenjeno stanje rezonovanja stvari i pojava, ono koje nije oivičeno moralom i drugim mehanizmima ublažavanja haosa (prirode) oko nas.

I ne, ovako razmatrana ideja o samooduzimanju života nema nikakavih dodirnih tačaka s klasičnim psihološkim sagledavanjem suicida iz ugla depresije ili nekog sličnog mentalnog disbalansa kojim se današnja medicina bavi. Depresija svakako predstavlja ozbiljan problem s kojim se svako mora suočiti na svoj način, jer nema univerzalnog leka, i koji može ostaviti ozbiljne posledice na život pojedinca.

Neželjene posledice, dok mi ovde govorimo o željenim.

U tome je razlika.

Dakle, još jednom, nećemo pričati na univerzalan način, već ćemo razmatrati dijametralno suprotan stav u cilju spoznaje šire stvarnosti, za koji u ovom životu nemamo dovoljno mentalnog hardvera da ga smisleno dokučimo, a da po cenu te potrage ne zaglavimo u beskonačnom fraktalu repeticije i paradoksa. To je poput situacije kada na svaki dobijeni odgovor možemo postaviti seriju novih - **Zašto?** - kojima produbljujemo tu rupu bez dna i koja tako sve više počinje da liči na neki glič (*glitch*) ove naše stvarnosti, nego li na pitanje na koje se može dati smislen i konačan odgovor. Isti problem, takođe, pronalazimo i među brojevima, jer nikako ne možemo doći do onog poslednjeg. Skup ([Alef nula](#)) uvek možemo proširiti za +1.

Čak i samo ova dva primera jasno pokazuju da je nešto duboko pogrešno u našoj percepciji sveta, u tkanju ovoga sveta. Jer već na tako jednostavnim i svakodnevnim primerima zapadamo u problem koji verovatno nikada smisleno nećemo rešiti, bez da odemo u neke matematičke modele i analize koje bi nam ponudili određena iracionalna objašnjenja, kao takva neprimenljiva na svet koji nastanjujemo (ali matematički svakako legitimna (što nas opet vraća na nedostatke našeg mentalnog sklopa da ih smisleno prihvatimo (no buduća [veštačka inteligencija](#), AI, biće tu da umeša svoje *nadnaravne moći* i pomogne nam))). Otud potreba za pronalaženjem mehanizma koji bi nam omogućio pristup toj proširenoj stvarnosti, a koja inkorporira sve te nelogičnosti s naše pozicije razmišljanja. A opet da bude unutar spektra naših realnih mogućnosti.

Kada dublje diskutujemo o konceptu te šire stvarnosti, o njoj uglavnom možemo govoriti u *sporadičnim bljeskovima*, ili mrljama, lucidnosti i razumevanja koje nas nigde konkretno neće odvesti, jer prekratko traju i gotovo po pravilu ostaju nepotpune, te nas samim tim još dublje zbunjuju jer na već teška pitanja iskrsavaju nova pitanja, pretvarajući tako filozofiju u birokratiju za gomilanje pitanja, a ne za dobijanje odgovora. Otud potreba za jednim specifičnim prilazom ovom problemu, koji nas definitivno suočava s *apsolutom* i nakon kojeg mi jednostavno prestajemo da budemo onakvi kakvi smo do tada bili. Nema povratka. Uostalom, ukoliko je na neka pitanja odgovor zaista nemoguć, onda ni nastavak života nije od neke logičnosti i nema preterano smisla. Ako nam je dato da mislimo o nečemu o čemu nema smisla razmišljati, onda je život u svojoj srži *paradoksičan* i kontradiktoran, a kontradiktornost životu je smrt.

Problem rešen. Zašto se onda i dalje moriti i čekati na spori, i samim tim nepredvidivi, kraj...?

Iz ovih razloga potrebna je ovako opširna i eksplicitna odstupnica od nepotrebnog skretanja s teme koja je sama po sebi i suviše kompleksna da bi je dodatno, i nepotrebno, usložnjavali baveći se etikom i moralom koji bi bilo šta zabranjivali *per se*. Dakle, čin samoubistva može se uzeti za vrhunski čin duhovne težnje za *Spoznajom*, jer u svojoj krajnjoj instanci to rezultuje suočavanjem s pravom i jedinom *Istinom*, onom koja nije proizašla iz ljudske perspektive i antropocentričnog rezonovanja stvari i pojava.

Govorimo o smrti i samoubistvu kao ritualnom pristupu kojim mi diktiramo uslove sopstvenog kraja, poput metafizičke potrage za prosvetljenjem, za Bogom... Bogom kakav god on *Jeste* ili *Nije*. Bogom čije odsustvo na materijalnom planu obgrljuje svekoliko ljudsko postojanje; i koje svojom silinom rastura našu materijalnu egzistenciju na elementarne čestice.

Baš kako je i napisano:

וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנַי כִּי לֹא יִרְאוּנִי הָאָדָם וְחַי

Va'Jomer: Lo tuhal li'rot et panaj ki lo jirani ha'adam ve'haj
I reče: Ali nećeš moći videti lice moje, jer ne može čovek mene videti i ostati živ

Mistično veliko Delo, *magnum opus* hermetizma, koje nas po našoj Volji (naglašavam značaj velikog V) stavlja pred raskršće svega u šta smo do tada verovali i čemu smo težili i, s druge strane, onoga što zaista *Jeste...* Onoga što boravi s druge strane reke Stiks (Στύξ) i šta ni na koji drugi način mi ne možemo smisljeno spoznati niti shvatiti. Trenutak kada duh ili prestaje ili opstaje, ali nas svakako suočava sa *Istinom* kakva/šta god ona *To* bila; onom koja nije niti subjektivna, niti čovekolika, a ponajmanje oblikovana ideologijom, verom ili bilo čim petim, a uslovljena nekim od spoljnih faktora. Iz ovakvog tumačenja značaja smrti naizgled provejava prizvuk bogohulnosti, jer se kosi s moralnim merilima pod kojima smo civilizacijski odgajani. No ova ideja upravo predstavlja puku suprotnost bogohuljenju jer traga za samom srži *stapanja s božanskim*, nalikuje metafizičkom obgrljivanju (*devekut*, דבקות) *stvaralačke sile*, a sve to putem jednog čina koji je u potpunosti u našim rukama i pod našom kontrolom, *Voljom*. Činom koji se mora sagledati iz tog ritualnog ugla jer njime mi biramo kada i kako *postajemo Inicirani...*

Koliko god duboko pripadali nekoj od tradicija ove naše planete mi nikada zaista ne dopiremo do kraja razrešenja naših sumnji i začaranog kruga neprekidnog postavljanja novih pitanja i ostajanja bez odgovora na ona stara. Vera jeste jedan utešni mehanizam protiv mnogo većih i permanentnih strahova s kojima smo za života suočeni, a posebno onih generacijskih koje nasleđujemo i s kojima svako od nas mora na neki svoj način da se izbori, u zavisnosti od okolnosti i vremena u kome živi. Na kraju uvek fali tih nekoliko završnih koraka koji su neophodni da nam donesu *spasenje* za života, o kojem se toliko uporno govori i u koje se masovno veruje, ali, na žalost u trećem licu: kroz Mesiju (*mešijah*, משיח), odnosno *grčkog mesiju* Hrista (Χριστός), a ne kako je jedino ispravno u prvom: kroz svakog čoveka ponaosob.

Nije slučajno što gotovo svaka vera govori o razrešenju muka, pravdi i utopijskom principu za *svoj narod u patnji* tek nakon smrti - u svetu koji dolazi:

- u zoroastrizmu to je *frašokereti*
- u judaizmu ima *ha'olam ha'ba'a* (העולם הבאה)
- u hrišćanskoj eshatologiji to je vaskrsenje (*resurrectio*)
- dok se u islamu to naziva *javmu al-kijamah* (يوم القيامة)

...ali je suština ista.

Za budiste *svet je jedno veliko ništa*, kosmička praznina, dok je problem u nama, čoveku, jer mislimo da *negde nešto mora da postoji*. Nešto vrhovno i zaduženo za opšti smisao. Budisti govore da smo porobljeni sopstvenim pobudama, željama i potrebama, ali kada bi za trenutak mogli svih njih da se otarasimo videli bismo svet onakvim kakvim on zaista jeste - bez ičega. Upravo je to njihov put uspinjanja ka *nirvani* (निर्वाण), blaženom stanju konačnog oslobođenja od svega (patnje, zemaljskih strasti i drugih okova) što nas sprečava da sagledamo stvarnost onakvom kakva ona i jeste.

Kako bi to oni još rekapitulisali - dato nam je taman onoliko života da naučimo da budemo mrtvi.

Ideja ritualnog suicida direktno nas suočava s tim bezdanom naše ljudske misli i nadanja, onim strašnim *sudom*/demonom koji bdi nad ambisom, Džon Di (*John Dee*) i Edvard Keli (*Edward Kelley*) nazivali su ga/to Horonzonom (*Choronzon*), koji u njemu obitava i koji čeka na čupanja ove naše duše u saturnovskoj drami života i smrti... Jer istinskog spasenja verovatno nema. Niti ima potrebe za tim. Ili, ako možda ipak ima, to jedino *spasenje* svakako traži prekid ovozemaljskog. Za života jedino na raspolaganju imamo neka prelazna, zamenska rešenja u kontenplacijama na ovu temu, sve u funkciji iščekivanja te velike završne predstave života kada zavesa sveta konačno pada.

Sve drugo je neka vrsta mentalne tampon zone i ništa više.

Odlaganje neodloživog...

Ukoliko iole možemo da kontrolišemo šta nam se dešava u najbližem okruženju, onda se čini da nikako ne bi trebalo da dozvolimo samo jedno - suočavanje sa smrću na neki iznenadni, brzi način kada verovatno ne bi bili ni svesni onoga što nam se upravo dogodilo. Važnost smrti nam to ne dozvoljava i to bi se možda jedino moglo smatrati grehom, nečim što sebi ne smemo dopustiti. Propuštanje čina čija važnost prevazilazi i sâm život. Zato valja izbegavati situacije koje mogu da završe fatalnim nezgodama poput saobraćajnih nesreća, dovođenja u opasnost od eventualnog ubistva i drugih okolnosti koje bi nas odvele u neplaniranu, iznenadnu smrt. Time bi sebe uskratili za izuzetno važne trenutke pre same smrti, kojih bi itekako trebalo da budemo svesni, na kakav-takav način, jer nas oni uvode u završni čin najvećeg rituala kojeg smo svi mi deo.

I ukoliko se za smrt nikada ne može biti spreman, onda makar u određenoj meri pripremljen. Svestan onoga što za koji tren dolazi.

To je važno poput kontemplacije pred padanje u san svake večeri kada u poslednjim momentima gubimo kontrolu i prepuštamo se nekim drugim silama, podsvesnom autopilotu. Otud je san i smrt u malom. Ona izaziva taj poslednji trzaj stresa u našem organizmu, koji potom izaziva lučenje hormona, koji potom dovode do određenih vizija i spoznaje *istine* u kontekstu onoga u šta smo verovali za našeg života, što je neka vrsta pripreme za ono što će uslediti. Da ublaži svesni strah koji čitavog života gajimo, i koji je sasvim prirodan i neminovan, prema nečemu što nam je u tolikoj meri strano.

Nije važno da li čovek umire ranije ili kasnije, već da li umire lepo ili ružno, i zato ima puno pravo da sam sebi odabere smrt koja je za njega prijatnija.

Seneka (*Lucius Annaeus Seneca*)

Da, preka smrt bi nam uskratila važne trenutke svesnosti pred *solve et coagula*.

U ovom smislu definicija suicida (*sui* - sebe; *occidere* - ubiti; *tentamen suicidi*) poprima mnogo šire značenje od onog uobičajenog i prestaje da bude puki čin aktivne, ili pasivne, autoagresije kako je danas šturo definišemo. Naprotiv, ona ovako postaje čin aktivnog uklanjanja sopstva, zarad dosezanja nekog drugog, *permanentnog stanja bića*.

I sâm Sigmund Frojd (*Sigismund Schlomo Freud*) govorio je da je jedan od većih nagona u nama upravo taj smrtni, koji nas prati tokom celokupnog našeg života.

A kada smo već kod Frojda, posebna dimenzija teme smrti ogleda se i u određenim civilizacijskim problemima/tabuima koje mentalno (kroz kolektivno nesvesno Karla Junga (*Carl Gustav Jung*)) nasleđujemo i prenosimo iz generacije u generaciju. Počev od onog osnovnog, a i dalje veoma izraženog problema prihvatanja sopstvenog tela i onoga šta sa njime najprirodnije dolazi - seksualnost. Samim poricanjima i ignorisanjem nagona koji su nam najdublje utkani, celokupna vizija vrednosti života koja nakon toga dolazi dovedena je u ozbiljno pitanje i problem. Fridrih Niče (*Friedrich Wilhelm Nietzsche*) je te elemente čoveka vrlo dobro analizirao i razotkrio, ukazujući na enormnu opasnost koja na podsvesnom planu postaje glavni generator mnogih kasnijih poteškoća i kompleksa s kojima se svakodnevno nosimo i koji oblikuju celokupno društvo. Niče to posebno naglašava u vidu efekta koji je dominantna hrišćanska doktrina ostavila na svest čoveka, ubedivši ga da samog sebe potceni i da se za svoj spas uzda u neku *spasonosnu silu* van njega samog, van njegovog bića. Van onoga što je on.

Zato u svojim razmišljanjima i stavovima on ide do samog kraja kritike, kada naposletku govori o ubistvu Boga... takvog Boga. On hrišćansku percepciju spasenja izvrće i poziva ljude da ustanu na pojedinačni spas, gde je svako dužan prvo samog sebe da sagleda kao jedinku i spasi svojim delima i mislima, bez da se uzda u sile van okvira razumevanja. A potom kroz lični spas on spašava i čitav svet, skrojen od milijardi istih takvih pojedinaca.

Drugim rečima - da čovek permanentno radi na sebi, s onim šta mu je dato.

Da koristi sve instrumente date čoveku kao živom stvoru, a ne da ih se srami, plaši i odriče!

To je greh!

Bog daje ljudima slobodu da menjaju prirodu sopstvene sreće.

Dejvid Hjum (*David Hume*)

A prirodno se nameće da nakon perspektive Fridriha Ničea priču sagledamo i iz ugla nihilizma (*nihil*, ništa), filozofskog uverenja da ništa u realnosti ne postoji i da se ništa ne može pouzdano znati koliko god uporni bili u našim naporima da postignemo suprotno. Kada nema objektivnog kriterijuma morala, što onda spada u etički nihilizam, koji je izuzetno blizak temi koju ovde razmatramo. Dakle, poricanje vrednosti bilo koje ili svih socijalnih struktura, vlasti i zakona, normi vrednosti i moralnih principa.

Vredno viđenje ove problematike bogo-zaplašivanja još ranije je izneo i veliki Baruh Spinoza (*ברוך שפינוזה*) koji je upravo zbog svojih oštih stavova, netipičnih za vreme u kojem je živeo, bio izopšten (*herem*, *חרם*) iz sopstvene jevrejske zajednice. To je bila sredina u kojoj je tradicionalni judeo-hrišćanski moral eksplicitno zabranjivao mogućnost bilo kakvog autodestruktivnog čina, čiji je jedan od vrhunaca svakako suicid (pored ubistva), a kroz tumačenje jedne od deset (**613!**) zapovesti (*micvot*, *מצוות*).

Ona glasi:

לא תרצה

Lo tircah

Ne ubij

Nužnim načinom postoji *ono* za šta nema nikakvog razloga koji bi sprečavao da postoji. Dakle, ako ne može postojati nikakav razlog, niti uzrok, koji bi sprečavao da *Bog* egzistira, ili koji bi uništavao/uklanjao njegovo postojanje, onda sasvim izvesno treba zaključiti da on nužnim načinom postoji.

Ni u *Bogu*, ni van *Boga*, se ne nalazi nikakav uzrok koji bi *uništavao* njegovo postojanje; prema tome *Bog* nužnim načinom postoji.

Savršenstvo ne uništava postojanje stvari, nego ga, naprotiv, uspostavlja, dok nesavršenstvo uništava. Otuda ne možemo biti više sigurniji u postojanje nijedne druge stvari nego u postojanje bića apsolutno beskrajnog, ili savršenog (*Boga*), pošto njegova bitnost isključuje svako nesavršenstvo, i sadrži u sebi asolutno savršenstvo. Samim tim to uništava svaki uzrok sumnje u njegovo postojanje i daje *Mu* vrhovnu izvesnost.

O Bogu, Postavka XI, drugi dokaz - Baruh Spinoza u delu "**Etika**" (parafraza)

Odatle se iz jevrejske Biblije (*Tanah*, תנ"ך), izvorno, a i u kasnijem hrišćanskom sistemu, uzima da je samoubistvo greh (*het*, חטא) jer uključuje oduzimanje ljudskog života. Ono s čime se Spinoza nikako nije slagao bilo je to što on u Bogu nije video nikakvog vladara, kralja, niti bilo kakvog sličnog zakono-ili moralodavca, već je smatrao da su sve te karakteristike isključivo ljudski atributi koji nikako ne mogu biti preslikani na *božanski princip*, *nespojiv* s čovekovim sistemom vrednosti i tumačenja.

Ali iako se Spinoza protivio ovoj zabrani, on je ipak na suicid gledao kao na čin nemorala i one koji mu pribegavaju smatrao, u najmanju ruku, lakomislenima jer čine nešto suprotno svojoj ljudskoj prirodi. Oni iz živećih biraju odlazak u *neživot* - protivprirodno, ali legitimno. Po njemu takva odluka ne može biti u potpunosti racionalna, već se javlja iz dubljeg vida neslaganja sa svetom, kada se čini da nema drugog izlaza. I sam je često pisao o tezi da "*um ne može da prihvati ideju egzistencije mimo tela*", pa samim tim i ideja Boga postaje irelevantna... Zato se, verovatno, tu krije i sva teskoba čije razrešenje on vidi u suicidu drugih ljudi. A iz tog ugla rastrojstva i bezizlaznosti i sâma jevrejska vera dozvoljava suicid, odnosno ne odriče se onih koji su to uradili.

Kuriozitet je da u hebrejskom jeziku slično nazivamo čin meditacije (*hitbodedut*, התבודדות) i samoubistva (*hitabdut*, התאבדות), aludirajući tako (možda i ne slučajno) na potragu za smislom tek u odsustvu svega, u odvajanju od stvarnosti, te u svom najekstremnijem obliku - u odvajanju od života. Može se čak pretpostaviti i da je koren ovih dveju reči *badad* (osamljivanje, **BDD** בדד) koji nedvosmisleno govori o stanju svesti koje krase izopštavanje sopstva i izolacija individualne suštine bića. Njegove esencije. Esencije iz koje, u ovom slučaju, više nema povratka u pređašnje stanje. [Ovde sam](#) detaljnije predstavio ovu analizu.

Bog dakle, prema Spinozi, ne izdaje nikakve zapovesti na način na koji bi to bilo kakav nama znani vladar činio i ovo viđenje se i nalazi u sklopu njegove teorije o moralu.

U širem filozofskom kontekstu, etici, Alber Kami (*Albert Camus*) kasnije u delu "**Mit o Sizifu**" kaže:

Il n'y a qu'un probleme philosophique vraiment serieux: c'est le suicide.
Postoji samo jedan zaista ozbiljan filozofski problem: a to je samoubistvo.

Kami naglašava kako samoubistvo ima itekako veliki raspon faktora koji nekoga mogu navesti na ovakav korak, a koji iziskuju nadljudsku hrabrost i snagu da bi se izvršili. Svakako čin neophodnosti za pojedine nastanjene u svetu koji je oblikovan vizijom Boga nemog na ljude i njihovu potrebu za razrešenjem pitanja postojanja i drugih nedaća i nesreća koje ih more. Neki onda žele beg iz tog matriksa apsurdna, a ne odlazak u neki njegov drugi vid, u druge iluzije koje su takođe na raspolaganju.

A u kojima, opet, na kraju fali isti *Odgovor* na isto *Pitanje*.

Ništa se ne može pouzdano znati; tačnije - ništa mimo čula na osnovu kojih naš um u mraku naših lobanja formira virtuelnu, i duboko filtriranu, predstavu sveta koji nastanjujemo (jer *da li se stablo srušilo ukoliko niko to nije video?!*). Logično se može ići i u pravcu koji upravo iz tog razloga svoje temelje pronalazi u ideji *da ništa zapravo ni ne postoji*. Ukoliko je zaista tako, teskoba takve spoznaje svakako nalazi svoje razrešenje u izlasku iz nje, napuštanju takvog vida duboko parcijalne percepcije, najviše uslovljene našom nemogućnošću da sagledamo svet u *svim bojama* negoli realnim stanjem stvari.

Kabala ima veoma zanimljivo razrađenu ideju Boga, Onog koji je skriveni potencijal u Ništavilu, kroz koju ovaj vid jevrejskog misticizma sumira manifestaciju univerzuma.

Ona glasi:

אין

אין סוף

אין סוף אור

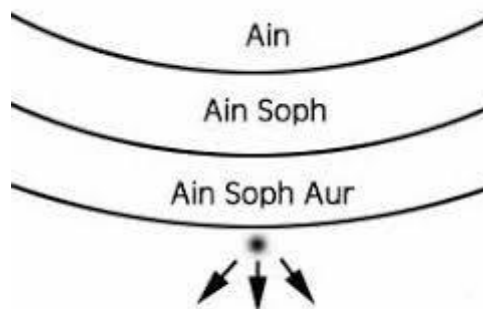
Ejn je van Postojanja

Apsolutno Ništavilo

Bezvučno je ali nije tišina, niti je praznina

Nije iznad ni ispod, niti je u stanju mirovanja ili kretanja

- stvaralačku silu nazivamo *Ejn* (אין), što je u direktnom prevodu sa hebrejskog - **ništa**, izvorno blaženstvo pre čina stvaranja;
- sledeće polje ove bezgranične (ne)egzistencije je *Ejn Sof* (אין סוף) ili **beskraj**, odnosno tkanje postanja u *svesti* tvorca, na nivou ideje, pre realizacije;
- na posletku, ovda dva krunišemo svetlošću (*or*, אור), dobijajući tako *Ejn Sof Or* (אין סוף אור), **polja bezgranične svetlosti** poput emanacije *božanske zamisli* i začetka Postanja.

Poput čuvene:

יהי אור ויהי אור

*Jehej or, ve'jehej or
Neka bude svetlost... i bi svetlost*

Kao suprotnost ovom maglovitom i mističnom pristupu dolazi možda i još maglovitiji model iz ugla kvantne fizike čime samo dodatno utrljavamo so na ovu rak ranu zabune, time kako bi još trebali da gledamo na celokupnu realnost koja se odvija ispred, i iza zavese, postojanja. Prema jednoj od egzotičnih ideja koja proizilazi iz te svemogućke kvantne supe jeste i ta da je samoubistvo kao čin nemoguće, bar iz ugla svesti samoubice ili umirućeg. Odnosno, svest/energija ne može doživeti smrt, svoj kraj ili uništenje, već u tom momentu ona trenutno biva *premeštena* u neku paralelnu stvarnost, drugi univerzum, gde život i dalje nesmetano nastavlja da funkcioniše, dok jedino svest posmatrača, onoga koji prisustvuje nečijoj smrti, nju zaista i registruje. Nebitno da li je osoba izvršila samoubistvo ili umrla prirodnim putem. Posmatrač u tom grananju svemira ostaje u *onoj verziji priče* gde se smrt dogodila, dok preminuli nastavlja put univerzuma gde je smrt izbegnuta nekim od mnogo teoretskih mogućnosti za tako nešto. Šturo govoreći, ovo ide u prilog teoriji o beskrajnom multiverzumu (*String theory*) koji se svakom odlukom živih stvorova dalje i neprekidno granaju i odvijaju po svim mogućim scenarijima postojanja i raspleta svih raskršća.

Nauka je, dakle, došla do tačke kada na određeni način i podržava ideju o *creatio ex nixilo*, objašnjavajući takvu pojavu veoma dobro kvantnim fluktuacijama (*quantum fluctuations*) koje dozvoljavaju nastanak nišćega, putem Hajnzenbergovog principa neodređenosti (*Werner Heisenberg's uncertainty principle*), kada parovi čestica i antičestica mogu nastati iz tzv. virtuelnih čestica u teoretski praznom prostoru. Takav pristup govori i o određenoj vrsti samosvesnosti koja dolazi iz sistema koji mi smatramo haotičnim, što je tek perceptivna varka iz našeg ugla nerazumevanja ideje.

A da se sve ovo ne bi zadržalo na čistoj spekulaciji, osmišljen je i izveden eksperiment kvantnog samoubistva koji ima za cilj da pokaže da ovako fantastična tvrdnja i nije nemoguća. Naprotiv, vrlo je verovatna, čak izvesna, u čudnovatom kvantnom svetu na čijim principima se sve i bazira. Eksperiment je prvi put javno objavljen i razmatran već krajem osamdesetih godina dvadesetog veka od strane Hansa Moraveca (*Hans Peter Moravec*, Robotics Institute of Carnegie Mellon University) i Bruna Maršala (*Bruno Marchal*).

Njihov cilj je bio da uspostave jasnu razliku između dve teorije kvantne mehanike:

- Kopenhagenske interpretacije (*Copenhagen interpretation of quantum mechanics*)
- i Everetove teorije više svetova (*Everett many-worlds interpretation*).

Rezultati i zaključci do kojih su na kraju rada došli jednako su neverovatni poput ideja jevrejske mistike koje smo malopre dotakli, jer oba stanovišta u potpunosti prkose onome što

nazivamo svetom utemeljenim na *zdravom razumu*, takođe aludirajući na to da definitivna spoznaja jednostavno (!) nije moguća. Onda, da promenimo definiciju onoga što smatramo zdravim razumom, inače nešto tu nije kako treba.

Najveći problem u problemu jeste odsustvo *Univerzalnog* i *Objektivnog* kriterijuma na osnovu koga bismo mogli da donesemo smisleni, i uopšte neki zaključak, pa time nema ni nikakvih prepreka da čovek odluči da rešenje potraži tamo gde ga njegova intuicija navede i gde se oseti dovoljno komotnim i slobodnim za to. Doduše, negativnan aspekt masovnog prihvatanja ovakvog haotičnog pogleda na sve(t) svakako je manjak strukture i uređenosti, koji bi sprečavao formiranje osnovnih društvenih hijerarhija, vladavinu zakona, normi i principa koji koliko-toliko pomažu da se ovo naše društvo ne uruši samo u sebe u svakom trenutku. Da nas ne progutaju masovno nasilje, terorizam ili drugi tipovi otpora prema svemu, a bez ikakvih alternativa i mogućnosti njihove implementacije.

Ovde se vraćamo na početak priče i značaj uloge religije posebno u ranoj fazi strukturizacije ljudskog društva i potrebe da se utisne strah u čoveka, da ne bi došlo do opšteg sloma. Da se iznađe vezivno tkivo za mase koje možda ne bi mogle da se nose sa životom unutar sistema koji ništa niti daje, niti garantuje.

Zato se i kaže da nisu sva znanja za svakoga.

U "**Magici bez suza**" (*Magick Without Tears*) Krouli je to lepo sažeo:

Veliko Delo je u sjedinjavanju suprotnosti.

Ono ujedinjuje dušu sa Bogom, mikrokosmos s makrokosmosom, muško sa ženskim...

Ego s gubitkom ega.

I usudiću se da dodam: i život sa smrću.

Tekst je originalno postavljen na portalu:

<http://arsmagine.com>

I objavljen na osnovu saglasnosti autora